

הרמ"א בהלכות סוכה פוסק שאסור לעשות תשמיש בזוי בסוכה, כגון לרחוץ בה כלים. ואילו ביום הכיפורים אנו מעיזים לרחוץ את עצמנו מצואת חטאינו מול אור פני ה' יתברך.

רבינו הרמ"ק בתומר דבורה מסביר בזה את מידת "עובר על פשע": זו מדה גדולה! שהרי אין המחילה על ידי שליח אלא על ידו ממש של הקדוש ברוך הוא, כדכתיב כי עמך הסליחה וגו' ומה היא הסליחה? שהוא רוחץ העון! כדכתיב אם רחץ ה' את צואת בנות ציון וגו' וכן כתיב וזרקתי עליכם מים טהורים וגו' והיינו ועובר על פשע שולח מימי רחיצה ועובר ורוחץ הפשע, הנה ממש כדמות זה צריך להיות האדם שלא יאמר וכי אני מתקן מה שפלוגי חטא או השחית, לא יאמר כך שהרי האדם חטא והקב"ה בעצמו שלא על ידי שליח מתקן את מעוותו ורוחץ צואת עונו, ומכאן יתבייש האדם לשוב לחטא שהרי המלך בעצמו רוחץ לכלוך בגדיו".

לכן אנו משוררים בהתרגשות לפני הווידוי "כי אנו עמך ואתה אלקיני, אנו בניך ואתה אבינו, אנו רעיתך ואתה דודנו..." לתאר את גודל האהבה וההתקשרות שיש בין הקב"ה לבנינו, ולהסביר בזה לעצמנו איך נעיז להכניס לפנינו את כל חטאינו המטונפים, על מנת שינקה אותנו בעצמו. כי אנו כמו נסיך-תינוק, בנו הפעוט של המלך הגדול, אשר מנקה אותו בכל פעם מצואתו באהבה ובחמלה.

בית הוראה | האם שייך לחזור בתשובה פעמיים

המנחת חינוך מסתפק מי שכבר חזר בתשובה ביום הכיפורים על חטא שעשה, ובמשך השנה שלאחריה לא עשה שום חטא נוסף ב"ה, האם צריך לחזור בתשובה ביום הכיפורים על החטא שכבר שב עליו ביו"כ אשתקד.

מדוע שיצטרך לחזור שוב בתשובה? כי כל תשובה, כל יום כיפורים, מוסיפים טהרה על טהרתו.

מליצה | קופא על שמריו

בדף שלנו אנו לומדים על המושג "קופיא" שמשמעותו "צף" כפי שכתב רש"י, והכוונה השכבה העליונה הצפה מלמעלה.

מכאן מגיע הלשון "קופא על השמרים" – יין שאיננו זז ממקומו, השמרים שקועים בתחתית החבית והיין צף מעליהם, לעומת זאת כאשר החבית בתנועה הרי השמרים מעורבים עם היין. לכן, כאשר רוצים לתאר מי שיושב במנוחה ובאפס מעשה, אינו בתנועה של התפתחות ושינויים, מכנים זאת "קופא על שמריו". (המקור מלשון הנביא על מואב).

מושג | לדאוג מן הייסורים

הגמרא מסתפקת האם האדם התכפר בקרבן הראשון שנעשה שלא לשמו או בקרבן השני שהוא מביא אחריו. מאי נפקא מינה? אומר רש"י: "לדאוג מן הייסורים".

למה צריך לדאוג? אם יגיעו הייסורים, יגיעו, אם לא יגיעו, לא יגיעו. לשם מה הדאגה? מה פשר הבירור האם עומדים להגיע עליו יסורים או לא?

יתכן שכוונת רש"י לדאוג מן הייסורים – להוסיף זכויות שיגנו עליו.

אבל באופן נוסף נראה שהדאגה ממידת הדין – מפייסת את הדין. אם ילד מקבל מכה מאמא שלו ומתריס "לא כאב בכלל!..." זוהי הזמנה להחמרת העונש, אבל אם הוא דואג מהמכה העומדת לבוא, האמא תוותר לו, כי הרי המכה נועדה להרתיע אותו והנה הוא מורתע ודואג.

כפרה | ניקוי צואת בנות ציון

בדף שלנו אנו לומדים ש"כפרה" איננה עניין של שחור-לבן, יש הרבה גוונים באמצע. אפשר להתכפר "מקופיא" מלמעלה, ואפשר להתכפר בצורה יותר עמוקה.

מה הכוונה? התכפר או לא התכפר?

בשביל זה אנו צריכים לברר מה היא כפרה, ומה החילוק בינה לבין מחילה או סליחה:

סליחה – בקשת הנחת העונש. אל תעניש אותי.

מחילה – ביטול החוב לעונש. לא רק שאין עונש בפועל, החוב נמחל.

כפרה – ניקוי הלכלוך שנגרם מהחטא. האדם מרגיש מטונף. הוא זקוק להיטהרות.

היטהרות היא כמעט אינסופית. במסכת שבועות למדנו על גוויי הצבע הלבן, כמה גוונים יש לו, לא הרי לבן כצמר כמו לבן כשלג...

אנחנו רוצים להתלבן יותר ויותר ויותר.

מהדף ליומי | מדוע מתוודים כ"כ הרבה

יש כאלו ששואלים את עצמם ביום הכיפורים למה חוזרים ומתוודים כל כך הרבה פעמים? האם זה לא מאבד את הטעם בוידוי?

אבל הם צריכים לזכור שכל וידוי מוסיף ניקוי. אם נזכור שבכל פעם שאנו מתוודים אנו מתנקים ומיטהרים עוד ועוד – לא נאבד את הטעם בזה.

זה כמו בגד שהתלכלך – אם נשפשף אותו פעם אחת, הוא יתנקה מעט, אבל ככל שנוסיף לשפשף ולצחצח אותו עוד ועוד ועוד הכתם מתבהר יותר ויותר.

ציטוט | רבינו יונה גירונדי

רבינו יונה בשערי תשובה כתב זאת בשער א':

"והנה מדרגות רבות לתשובה, ולפי המדרגות יתקרב האדם אל הקדוש ברוך הוא. ואמנם לכל תשובה תמצא סליחה, אך לא תטהר הנפש טוהר שלם להיות העונות כלא היו, זולתי כאשר יטהר האדם את לבו ויכין את רוחו כאשר יתבאר. וכן כתוב (תהלים לב, ב): "אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון ואין ברוחו רמיה", וכענין הבגד הצריך כבוס, כי המעט מן הכבוס יועיל בו להעביר הגעל ממנו, אך לפי רוב הכבוס יתלבן. וכן כתוב (תהלים נא, ד): "הרב כבסני מעוני", ותכבס הנפש מן העון כפי אשר תכבס את לבה, שנאמר (ירמיה ד, יד): "כבסי מרעה לבך ירושלים".

התבוננות | לרוחץ טינופת בקדש הקדשים

שים לב, בראש השנה איננו מעיזים לעשות זאת. להזכיר חטא לפני הקב"ה. אפילו אגוזים איננו אוכלים מחמת הרמז העקיף שיש באגוז "לחט"א. אבל ביום הכיפורים, אנו מרגישים את האהבה העצומה של הקב"ה אלינו, אנחנו מרגישים 'בני בית' עד שאנחנו מעיזים לכבס את הכביסה המלוכלכת שלנו בתוך קודש הקדשים!

זאת הסיבה שיהודים הקפידו **להתנהג בימים הנוראים בכובד ראש ובמורא שמיים**, אע"פ שהם שמחים ובטוחים שיעשה להם נס. משום שעצם המורא מפיס את הדינים ומפנה מקום למידת הרחמים לבקוע בכל עוצמתה.

הארכת בזה בקונטרס "רחמנא אמר אידכר" – פרקי המבוא.

זווית אישית | מורא הדין אצל גדולי ישראל

כאשר למדתי אצל רבינו שמואל אויערבאך זצ"ל חווינו את אימת הדין בכל ימי חודש אלול והימים הנוראים. הוא היה כולו בחרדה אמיתית, והשרה סביבה אווירה כזאת. לא הרשה לנו אפילו לשיר את שירי החג בסעודות ראש השנה... וכן הלאה והלאה...

הייתי אז ילד צעיר, ומאד חרה לי הדבר: וכי אין הוא יודע גם את הפנים המאירות של ראש השנה? את "אל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם" "לכו אכלו מטעמים ושתו ממתקים" "בטוחים שיעשה להם נס"... והרי הוא הלך אחרי אליהו, הקפיד על הנהגות אדונינו הגר"א, ולמה לא עשה כמעשיו שנרשמו במעשה רב "שהיה שמח מאוד בשעת תקיעות השופר באומרו שצריך להיות ברוב שמחה וחדווה כדוגמת המדינה ביום שממליכים מלך ומעטרים אותו, כן אנחנו בתקיעת שופר ממליכים להקב"ה בכל העולמות, שאנחנו עמו".

ועוד, והוא העיקר – וכי אין הוא יודע שהדור הזה דור חלש, צריך עידוד וחיוזוק, שמחה ותקווה, ולא חרדה ופחד?!

רק כשגדלתי הבנתי כמה חסד ואהבה עשה רבי שמואל עמנו ועם כל ישראל. הוא יכול היה לשבת מדושן עונג, שמח בשמחת מלכות ה', לקיים בעצמו 'אכלו משמנים' בטוב לבב. מסתמא גם ידע היטב את מעלותיו, זכיותיו ויסוריו הרבים.

אבל אם כן – לא היתה מידת הדין מתפייסת, הסכנה לא היתה עליו – כי אם עלינו הקטנים... אבל כאשר גדולי ישראל זוחלים ורועדים מיום בואך, זה מפיס את מידת הדין, היא כבר לא צריכה להראות את כוחה על ידי הטלת עונשים על החוטאים.

כשלמדתי בשיבת פוניבז', הגיע רבינו הגרא"ל שטיינמן זצ"ל להיכל הכולל בימי חודש אלול ומסר שיחת התעוררות נוקבת על עומק הדין ואימתו. לאחר התפילה הוא התיישב על מקומו, הרכין את ראשו כדרכו, והמתין לתפילת מעריב.

התבוננתי בו מרחוק, ולפתע נרעדתי... דמעה נוצצת זלגה לה במורד לחייו הקדושים... ועוד דמעה... נתקפתי בהלה: הוא ב-א-מ-ת חושש שלא יצא זכאי בדינו! ומה יהא עלינו?!

כך היה דרכם של גדולי ישראל לפייס את מידת הדין, בכך שהם הכירו באימתה ובחומרתה. כידוע איך היה נראה הגרי"ז כבר מימי חודש אב.

מכתב | לפי מה ידעו את התאריך באלול

זקני רבי אריה לוי זצ"ל רשם במכתבו את אשר שמע מרבינו יצחק בלאזר נ"ע:

"... איזה פעמים שמעתי מפיו הקדוש [של הגרי"ב] שאמר בתוך דבריו בזה הלשון: אז מיר פלעגין קומען צום רבין האט מען גיקענט דערקאנען אויף זיינע הייליגע געזיכט וויפיל טעג עס איז נאך דא צו דעם יום הדין [= כשהיינו באים להרבי – רבינו ישראל

סלנטר – היה אפשר להכיר על צורת פניו הקדושות כמה ימים עוד נשאר ליום הדין!"]

יעד | למצוא חן בעיני ה'

בדף שלנו אנו לומדים שיתכן שאדם יתכפר כפרה גמורה אבל עדיין "לא כיפר כלפי שמיא", למצוא נחת רוח לפניו.

יתכן שהקב"ה ינקה את האדם לגמרי, אבל הוא עדיין לא מרגיש שהקב"ה שבע רצון ממנו.

משה רבינו אחרי כל בקשת הי"ג מידות מוסיף בקשה "ונחלתנו", "ובמה יוודע איפוא כי מצאנו חן בעיניך אני ועמך – הלא בלכתך עמנו". אנו רוצים לדעת שלא רק סלחת, מחלת וכיפרת – אלא גם התרצית לנו, אתה אוהב אותנו כמו פעם ויותר מזה.

ציטוט | דרך עץ החיים לרמח"ל

הרמח"ל בדרך עץ החיים מלמד אותנו איך האדם צריך לחשוב שוב ושוב "מה אעשה כדי למצוא חן בעיני ה'?" "כמה זכו האבות שהקב"ה כל כך חשק בהם? אעשה כן גם אני!"

הנה חלק מלשונו המרטיטה, כדאי לפתוח בפנים וללמוד כל האריכות בשפתיים דולקות:

"הלא האדם רוב שנות ימיו עומד לחשוב חשבונות עסקיו, עסקי חיי שעה, ולמה לא ישים אל לבבו אפילו שעה אחת גם לזאת לחשוב מחשבת ממש: מה הוא? ולמה בא לעולם? או מה מבקש ממנו מלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא? ומה יהיה סוף כל עניניו?"

זאת היא התרופה היותר גדולה וחזקה שתוכל להמציא נגד היצר, והיא קלה, ופעולתה גדולה, ופריה רב: שיעמוד האדם בכל יום לפחות שעה אחת פנוי משאר כל המחשבות לחשוב רק על הענין הזה שאמרתי, ויבקש בלבבו: מה עשו הראשונים אבות העולם שכך חשק ה' בהם? מה עשה משה רבינו, עליו השלום? מה עשה דוד, משיח ה', וכל הגדולים אשר היו לפנינו? ויעלה בשכלו, מה טוב לאדם כל ימי חייו לעשות כן גם הוא וטוב לו! אז יתורו מחשבותיו לדעת, באיזה מצב הוא נמצא ועומד, לפי הנרצה בדרך אשר דרכו אנשי השם אלה אשר מעולם המה.

תפילה | מה בין "חוס" ל"רחם"

הקמצנים רגילים לטעון "איני קמצן, אני חסכן!" מה בין קמצן לחסכן? בדף שלנו אנו לומדים "שחיסך עליהם הכתוב", מבאר רש"י שחיסכון הוא לשון של "חס", הקב"ה "חס על ממונם של ישראל" ולכן לא חייב אותם קרבן בכל שעה.

הקמצן – דואג לעצמו, שיהיה לו עוד ועוד ועוד.

החסכן – דואג לכסף, שלא יתבזבז סתם כך, חבל עליו.

אנו מבקשים בימים אלו "חוס ורחם עלינו" מה בין "חוס" ל"רחם"? רחמים – הזדהות, חמלה. חסכנות – רצון לנצל את הדבר לתפקידו לשמו הוא נועד.

"הנשמה לך והגוף שלך – חוסה על עמלך".

יש לנו תפקיד, יש לנו יעדים גדולים, חוס על זה שנגיע אל התכלית שלנו.